

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Зацепа Владислав Олегович

УДК 657

**МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ**

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

*Автореферат
дипломної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти магістр*

Полтава 2018

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана в Полтавській державній аграрній академії на кафедрі економічної теорії та економічних досліджень

*Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Песцова-Світалка Оксана Станіславівна,
доцент кафедри економічної теорії та економічних
досліджень, Полтавська державна аграрна академія*

*Рецензент Романченко Юлія Олександрівна., кандидат економічних
наук, доцент, доцент кафедри організації обліку та
аудиту Полтавської державної аграрної академії*

*Захист відбудеться „___” грудня 2018 р. о 9³⁰ годині на засіданні
екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди,
1/3, навчальний корпус № 4, аудиторія 434.*

*Відповідальний за
нормо-контроль*

А. П. Дорошенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Посилення останнім часом конкуренції серед підприємств агропромислового комплексу вимагає від них нових та більш сучасних підходів щодо управління результативністю та ефективністю фінансово-господарською діяльністю. Слід відмітити, що сфера АПК є досить таки матеріало-місткою галуззю, а тому однією з головних позицій в загальній системі управління бізнесом є управління виробничими запасами. Головним та в більшості випадків єдиним достовірним джерелом інформації що необхідна для прийняття відповідних управлінських рішень є ефективно організована та відпрацьована на практиці повноцінна система бухгалтерського обліку.

Дослідженню актуальних проблем процесу організації та методології бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємства була приділена увага у вітчизняних вчених-економістів: Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, Г. М. Давидов, Н. І. Дорош, М. Д. Білик, А. М. Кузьмінський, М. В. Кужельний, Л. П. Кулаковська, І. В. Павлюк, О. М. Приймачок, В. Я. Савченко, М. Т. Білуха, С. Ф. Голов, В. П. Завгородній, О. В. Сайко, В. В. Сопко, Б. Ф. Усач, В. Г. Швець, Н. М. Ткаченко, Р. Л. Хом'як. Одночасно досить вагомий внесок у процес вирішення проблеми обліку виробничих запасів внесли відомі зарубіжні вчені: Е. А. Аренс, Дж. К. Лоббек, В. Д. Андреев, Т. І. Гусякова, П. А. Костюк, Р. Н. Антоні, Б. Є. Нідлз, Х. Р. Андерсон, А. Н. Романов, З. Б. Шифман, Д. Р. Міддлтон, Дж. К. Колдуелл, Дж. Робертсон та інші.

Питанню вирішення проблем управління запасами суб'єктів господарювання присвятили свої праці також зарубіжні та вітчизняні вчені та економісти. Серед вітчизняних вчених лід відмітити Ф. Ф. Бутинця, В. Н. Амітан, В. І. Перебийноса, Ю. В. Пономарьову, В. І. Фролова, І. Б. Швець, І. А. Бондареву, Є. А. Круглову, І. В. Федосову.

Проте слід зауважити, що ряд питань щодо організації та методики бухгалтерського обліку, аналізу, контролю та аудиту виробничих запасів у вітчизняних підприємствах після переходу ними до використання Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та вимог Національних нормативів аудиту вимагає подальших наукових досліджень та відповідних розробок.

Оптимізація як обсягу так і структури запасів – один із важливих факторів нарощування сільськогосподарськими підприємствами результатів їх господарської діяльності та покращення їх загального фінансового стану. Це визначає необхідність по-новому оцінювати значення, роль та місце процесу обліку та аналізу виробничих запасів в контексті забезпечення прийнятних показників ефективності господарської діяльності. В сучасних економічних відносинах у більш вигідному положенні перебувають ті суб'єкти господарювання, які можуть краще здійснювати аналіз виробничої ситуації та приймати виважені та ефективні рішення, а також швидко адаптуватися до змін кон'юнктури зовнішнього середовища.

Недостатня, на наш погляд, теоретична та практична розробленість

процесу обліку виробничих запасів, і зокрема в сільськогосподарських підприємствах, певна недосконалість існуючих нормативних актів, що здійснюють його регламентацію і обумовили відповідний вибір теми дипломної роботи а також відповідну мету та завдання наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри економічної теорії та економічних досліджень за темою: «Удосконалення прийомів і методів аналізу ефективності сільськогосподарського виробництва та його економічного потенціалу».

Мета і завдання дослідження. Відповідно метою дипломної роботи є визначення передумов, а також теоретичне та практичне дослідження процесів, що пов'язані з організацією обліку та аналізом виробничих запасів підприємства, раціональна організація аналітичного процесу на сільськогосподарських підприємствах в реальних умовах господарювання.

Досягнення означеної мети обумовило постановку та вирішення ряду задач наукового та прикладного характеру:

- розглянути сутність, класифікацію, види та існуючі методи оцінки виробничих запасів на основі врахуванням особливостей діяльності підприємств галузі АПК;
- дослідити наявну нормативно-правову базу, щодо питань регулювання обліку та аналізу виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах;
- здійснити фінансово-економічний аналіз досліджуваного агропромислового підприємства;
- охарактеризувати організаційний аспект та фактичну систему бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємстві як одного із головних джерел інформаційного забезпечення їх аналізу;
- дослідити наявні та застосовувані підприємством методики обліку виробничих запасів;
- сформулювати та охарактеризувати головні напрямки вдосконалення політики управління виробничими запасами підприємства для забезпечення зростання як обсягів виробництва так і реалізації продукції.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом проведеного дослідження є наявні облікові процеси щодо відображення господарських операцій з надходження та вибуття виробничих запасів товариства з обмеженою відповідальністю «Божківський комбікормовий завод» (далі ТОВ «Божківський комбікормовий завод»). Предметом проведеного дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів обліку та аналізу виробничих запасів суб'єкта господарювання.

Методи дослідження. Методологічну основу проведеного дослідження в дипломній роботі становлять системно-структурний підхід до оцінки та аналізу соціально-економічних явищ та процесів. Для повного вирішення поставлених в процесі виконання роботи задач застосовано: діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу; системного узагальнення (при узагальненні підходів щодо класифікації виробничих запасів); статистичних методів (при обробці інформації та узагальненні інформації щодо показників фінансово-

економічного стану досліджуваного суб'єкта господарювання); експертних оцінок і прогнозів (при формулювання перспективних планів розвитку суб'єкта господарювання та визначення напрямів поліпшення процесів обліку та управління виробничих запасів підприємства).

Наукова новизна одержаних результатів. В результаті дослідження проведеного в дипломній роботі одержано ряд висновків що містять елементи наукової новизни:

- удосконалено теоретичні підходи щодо класифікації та оцінки сутності категорії «виробничі запас» та їх схожих та відмінних сторонах з категоріями: «запаси», «матеріальні ресурси», «предмети праці».

- запропоновано напрямки удосконалення системи управління запасами підприємства, що повинна базуватися на моніторингу процесів які пов'язані з надходженням, зберіганням, рухом та вибуттям виробничих запасів, що дасть змогу підвищити рівень ефективності їх використання та зниження витрат, що пов'язані зі зберіганням та обслуговуванням наявних виробничих запасів на підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у формулюванні висновків щодо напрямів та перспектив поліпшення управління виробничими запасами підприємства що може бути застосовано в умовах конкретного суб'єкта господарювання, а також визначення проблемних аспектів та напрямів удосконалення обліку виробничих запасів з врахуванням специфіки агропромислового комплексу.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися та одержали відповідну позитивну оцінку на науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти за результатами проходження виробничих та технологічних практик «Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти обліково-фінансового профілю».

Публікації. За результатами дослідження опубліковано дві наукові праці загальним обсягом 0,5 др. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 111 найменувань, містить 21 таблицю, 10 рисунків, 4 додатки. Основний зміст дипломної роботи викладено на 100 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи обліку та аналізу**

виробничих запасів» – досліджено теоретичні аспекти обліку виробничих запасів, охарактеризовано основні методичні підходи до оцінки руху та ефективності виробничих запасів як складової оборотних активів підприємства, досліджено нормативне та інформаційне забезпечення обліку виробничих запасів підприємства.

Для здійснення господарської діяльності сучасними підприємствами незалежно від форм власності та галузей використовуються виробничі запаси, що є найбільш важливою та, однозначно, значною частиною активів (і зокрема оборотних) підприємства.

Узагальнимо варіанти трактування поняття запаси вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами (табл. 1).

Таблиця 1

Тлумачення поняття «запаси»

Автор, джерело	Зміст поняття
Б. О. Анікін	Запаси – це сировина, матеріали, комплектуючі та готова продукція, що становлять матеріальні цінності, та очікують промислового чи особистого споживання (використання).
О. В. Воскобаєва	Запаси – це елемент активу, який: 1) утримується для майбутнього продажу в результаті звичайної господарської діяльності підприємства; 2) перебувають у процесі безпосереднього виробництва з метою майбутнього продажу результату виробництва; 3) утримуються для потенційного споживання під час процесу виробництва, виконання робіт чи надання послуг.
М. П. Денисенко, П. Р. Левковець, Л. І. Михайлова	Запаси – матеріальний потік (рух матеріальних цінностей) в конкретний момент часу.
Е. А. Зінь	Запаси – будь-які матеріальні ресурси підприємства, що призначені для використання в процесі господарської діяльності, але з певних причин тимчасово не використовуються (сировина, напівфабрикати, матеріали, паливо, обладнання, товари та інше).
Ю. С. Пеняк	Запаси – фактична наявність відповідних ресурсів у матеріальній формі, до яких головним чином належать засоби виробництва (предмети праці та засоби праці), предмети споживання та інші матеріальні цінності, що необхідні для забезпечення процесу розширеного відтворення, обслуговування сфери виробництва чи задоволення потреб населення в товарах та послугах та які в даний момент не використовуються
Г. Мельничук	Запаси – це частина оборотних активів підприємства які використовуються протягом одного операційного циклу або протягом періоду, що не перевищує одного року.
В. Є. Ніколайчук	Запаси – сукупність засобів виробництва (предметів праці та засобів праці), що зберігаються у відповідних виробничих структурах, сфери матеріального і нематеріального виробництва.
М. С. Васьковська	Запаси – кількість сировини, матеріалів, товарів, напівфабрикатів та інших матеріальних об'єктів, що знаходяться в даній точці у відповідний момент часу.
А. Н. Родніков	Запаси – продукція у матеріальній формі, що чекає свого вступу в процес виробничого чи особистого споживання або продажу.

На нашу думку, проаналізувавши визначення терміна «виробничі запаси», можна зробити такі висновки:

а) термін є суто українським, тобто застосовується для позначення певних матеріальних цінностей лише українськими вченими;

б) дискусійним при трактуванні терміну «виробничі запаси» є питання віднесення чи невіднесення малоцінних та швидкозношуваних предметів до складу виробничих запасів.

З наведених визначень видно, що більшість вчених-бухгалтерів все-таки дотримуються думки, що малоцінні та швидкозношувані предмети – це складова виробничих запасів.

Отже, під виробничими запасами розуміють активи, які використовуються для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

У другому розділі **«Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства»** здійснено всебічну оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства, проаналізовано його майновий стан та рівень фінансової стійкості та ліквідності. Здійснено характеристику його облікової політики.

Аналіз складу, структури та динаміки активів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2015 – 2017 рр. свідчить про загальне зростання активів досліджуваного підприємства. У 2017 р. порівняно з 2015 р. вартість майна ТОВ «Божківський комбікормовий завод», збільшилася на 2 млн 223 тис. грн, або 7,1 %.

При цьому необоротні активи збільшилися з 26 млн 56 тис. грн в 2015 р. до 27 млн 127 тис. грн (на 1 млн 71 тис. грн). На збільшення суми необоротних активів вплинуло зростання величини основних засобів на 1 млн 67 тис. грн.

За 2015 – 2017 рр. спостерігається тенденція до збільшення сум чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). В 2017 р. порівняно з 2015 р. чистий дохід від реалізації продукції ТОВ «Божківський комбікормовий завод» збільшився з 8 млн 591 тис. грн до 10 млн 852 тис. грн, або на 26,3 %.

В 2017 р. порівняно з 2015 р. дебіторська заборгованість ТОВ «Божківський комбікормовий завод» збільшилася на 562 тис. грн, або 29,8 %. При цьому дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги зросла на 211 тис. грн, або 83,1 %, дебіторська заборгованість за виданими авансами зросла на 1 млн 25 тис. грн, або в 4,1 рази.

У третьому розділі **«Облік виробничих запасів підприємства»** здійснено оцінку документального забезпечення обліку виробничих запасів, охарактеризовано процес синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів, вивчено досвід автоматизації обліку виробничих запасів в умовах конкретного підприємства.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

На порядок відображення запасів в балансі підприємства впливають

причини необхідності визначення чистої реалізаційної вартості окремих видів запасів:

- запаси, обліковою вартістю яких є ціна реалізації (до таких запасів відносяться товари, які знаходяться в роздрібній торговій мережі), можуть переоцінюватись в зв'язку з такими причинами, як зменшення ціни їх реалізації, псування та інші випадки втрати первинно очікуваних економічних вигод;

- запаси, обліковою вартістю яких є первинна вартість, можуть переоцінюватися виключно у наступних випадках: псування, старіння та інших випадках втрати первинно очікуваних економічних вигод, оскільки зміна цін реалізації на такі запаси матиме вплив на фінансові результати при їх реалізації, а не на дату складання балансу.

У випадку, якщо чиста реалізаційна вартість раніше уцінених в зв'язку із зменшенням можливої ціни реалізації товарів, облік яких ведеться за цінами продажу, збільшується, то на суму збільшення чистої реалізаційної вартості, але не більше суми попереднього зменшення, сторнується запис про попереднє зменшення вартості товарів, тобто здійснюється їх дооцінка, але не більше попередньої уцінки. Таким чином, підприємства зобов'язані вести окремий облік сум попередніх уцінок запасів (поза системою бухгалтерського обліку), що значно ускладнює роботу бухгалтерського апарату.

Первинні облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату і місце складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;

особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

На ТОВ «Божківський комбикормовий завод» у зв'язку з особливостями діяльності використовують лише деякі субрахунки для обліку виробничих запасів:

- 201 «Сировина й матеріали»;
- 203 «Паливо»;
- 207 «Запасні частини»;
- 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення».

Основні бухгалтерські проводки, що відображають надходженні виробничих запасів наведені в табл. 2.

У відповідності до П(С)БО списання виробничих запасів може відбуватись з наступних причин:

- відпуск у виробництво; списання у зв'язку з невідповідністю запасів до критеріїв визначення активу (не є джерелом матеріально-економічної вигоди);
- списання у зв'язку із псуванням, розкраданням тощо;

– реалізація на сторону.

Таблиця 2

**Кореспонденція рахунків з обліку руху виробничих запасів у
ТОВ «Божківський комбікормовий завод»**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Оприбутковано запаси, що надійшли від постачальників	20	631	4740,83
Відображена сума ПДВ	641	631	948,17
Оприбутковано матеріали, вартість яких сплачена з підзвітних сум	20	372	2000,00
Відображена сума ПДВ	641	372	400,00
Оприбутковано матеріальні цінності, одержані від ліквідації основних засобів	20	746	6580,00
Безоплатно отримані запаси	20	718	1452,00
Отримані виробничі запаси від списання запасів, знищених внаслідок надзвичайних подій	20	75	469,00
Оприбуткування матеріальних цінностей, внесених засновниками в рахунок вкладів у статутний капітал	20	46	3500,00
Внутрішнє переміщення матеріальних цінностей	20	20	852,00
Надлишки запасів, виявлені при інвентаризації	20	719	231,00
Уцінка матеріальних цінностей	946	20	156,00
Відпуск на сторону матеріальних цінностей за фактичною собівартістю	943	20	486,00
Передача матеріальних цінностей безоплатно іншим підприємствам і особам	949	20	1200,00
Нестачі, виявлені при інвентаризації	947	20	105,00
Сума, що підлягає відшкодуванню винними особами	375	716	300,46
Списання матеріальних цінностей на виробництво продукції	23	20	2689,00
Списання матеріальних цінностей, втрачених в результаті стихійного лиха	991	20	1460,00
Віднесено частину готової продукції до виробничих запасів	20	26	660,00
Надійшли цільові внески у вигляді виробничих запасів	20	48	748,00
Відпущено зі складу виробничі запаси на загальновиробничі потреби	91	20	1400,00

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться в розрізі їх найменувань або однорідних груп, за допомогою карток складського обліку, які розміщують в картотеці відповідно до номенклатури цінника.

Кожному найменуванню присвоюється коротке числове позначення (номенклатурний номер), яке записують до спеціального реєстру – номенклатури-цініка, де також вказують одиницю виміру та облікову ціну запасу.

Кодування номенклатури-цініка здійснюють за змішаною порядково-серійною системою, використовуючи семи і восьмизначні коди. Перші два знаки вказують на синтетичний рахунок, третій – на субрахунок, один або два наступні знаки означають групу виробничих запасів, решта – знаки, які

характеризують виробничі запаси. Інформація, що міститься у номенклатурах-цінниках, належить до умовно-постійної. Її записують на машинних носіях і багаторазово використовують для одержання необхідних вихідних даних.

На кожному документі з руху виробничих запасів повинно бути вказано не тільки найменування запасу, а й номенклатурний номер, що дозволяє уникати помилок під час заповнення прибуткових і видаткових документів та здійснення записів у складському і бухгалтерському обліку виробничих запасів.

У четвертому розділі «Аналіз виробничих запасів підприємства» проаналізовано структуру виробничих запасів підприємства та джерел їх формування, здійснено оцінку ефективності використання виробничих запасів підприємства, визначено шляхи підвищення рівня ефективності їх використання

Важливою умовою забезпечення безперебійної роботи суб'єкта господарювання є повна забезпеченість виробничої потреби в матеріальних ресурсах відповідними джерелами їх покриття. Вони можуть бути як зовнішніми так і внутрішніми.

Склад, структуру та динаміку запасів, що знаходяться на балансі у ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2015 – 2017 рр. проаналізуємо в табл. 3.

Таблиця 3

Склад, структура та динаміка запасів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2015 – 2017 рр. (станом на кінець року)

Види запасів	2015 р.		2016 р.		2017 р.		Відхилення (+,-) 2017 р. від 2015 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п.	2017 р. у % до 2015 р.
Виробничі запаси	570	100,0	476	100,0	894	100,0	+324	0,0	+56,8
Товари	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	570	100,0	476	100,0	894	100,0	+324	x	+56,8

Таким чином, можна зазначити, що за 2015 – 2017 рр. відбулося збільшення загальної суми запасів досліджуваного підприємства на 324 тис. грн, або на 56,8 %. У структурі запасів на кінець 2015 р. всі 100 % займають виробничі запаси (570 тис. грн). У 2017 р. в структурі запасів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» всі 100 % займають виробничі запаси (894 тис. грн).

За даними ф. 5 «Примітки до річної фінансової звітності» в табл. 4 проведемо аналіз відповідно складу, структури та динаміки виробничих запасів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за 2015 – 2017 рр.

Аналізуючи розрахунки табл. 4 варто відмітити, що у структурі виробничих запасів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» станом на кінець 2015 р. 36,5 % займали сировина і матеріали (208 тис. грн), 34,7 % – запасні частини (198 тис. грн), 23,5 % – паливо (134 тис. грн), 5,1 % – малоцінні та швидкозношувані предмети (29 тис. грн) та 1,9 % – будівельні матеріали (11

тис. грн).

Таблиця 4

Склад, структура та динаміка виробничих запасів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2015 – 2017 рр. (станом на кінець року)

Види виробничих запасів	2015 р.		2016 р.		2017 р.		Відхилення (+,-) 2017 р. від 2015 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п.	2017 р. у % до 2015 р.
Виробничі запаси - всього	570	100	476	100	894	100	+324	x	+56,8
Сировина і матеріали	208	36,5	194	40,8	508	56,8	+300	+20,3	+144,2
Паливо	134	23,5	21	4,4	55	6,2	-79	-17,4	-59,0
Будівельні матеріали	11	1,9	7	1,5	3	0,3	-8	-1,6	-72,7
Запасні частини	198	34,7	241	50,6	290	32,4	+92	-2,3	+46,5
Малоцінні та швидко- зношувані предмети	29	5,1	13	2,7	38	4,3	+9	-0,8	+31,0

Важливим напрямом удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів є раціоналізація форм документів, документообігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів. Розмаїття форм облікових документів, у тому числі лімітно-забірних карток, істотно ускладнює роботу з обліку матеріальних ресурсів на заводських складах виробничих підрозділів у групах відділів матеріально-технічного постачання.

Шляхи прискорення запасів за стадіями кругообігу оборотних активів представлені у табл. 5.

Таблиця 5

Шляхи прискорення оборотності запасів підприємства

Передвиробнича стадія	Виробнича стадія	Реалізаційна стадія
прискорення і здешевлення перевезень;	упровадження поточкових (зокрема, конвеєрних) методів обробки;	економічно обґрунтований вибір сировини;
поліпшення організації складського господарства на основі його механізації й автоматизації;	зменшення тривалості між операційних періодів за рахунок ретельної підготовки виробництва, останнє передбачає зменшення перебоїв і забезпечення ритмічної роботи підприємств;	підвищення коефіцієнта використання матеріалів;
застосування більш точного нормування витрат матеріалів;	застосування автоматичного устаткування, верстатів із числовим програмним управлінням, гнучких виробничих систем;	комплексне використання сировини і відходів виробництва;
скорочення невиробничих затрат матеріалів;	підвищення змінності виробництва	підвищення якості сировини, матеріалів і готової продукції
заміна дорогих матеріалів більш дешевими, тобто здешевлення матеріалів	покращення системи постачання та збуту	удосконалення конструкцій виробів

Пошук шляхів прискорення оборотності оборотних активів за стадіями кругообігу оборотних активів є оперативним та найефективнішим.

ВИСНОВКИ

Найбільш важливою та значною частиною активів (і зокрема оборотних активів) підприємства, є запаси – вони займають важливе місце у майні підприємства та домінуючі позиції у структурі загальних витрат суб'єктів господарювання різних сфер діяльності. Ефективність та результативність діяльності підприємств значною мірою залежить від об'єктивної оцінки та подальшого раціонального використання запасів і зокрема виробничих запасів.

Опрацювання літературних джерел, періодичних видань та сукупності нормативних документів що стосуються аналіз стану обліку виробничих запасів в умовах ТОВ «Божківський комбікормовий завод» дозволило зробити наступні висновки.

1. В сучасній економічній літературі та відповідних нормативних актах України обліково-економічні категорії «виробничі запаси», «товарно-матеріальні цінності», «матеріальні запаси», «матеріальні ресурси», «запаси» зазвичай ототожнюються. З прийняттям практики бухгалтерського обліку П(С)БО 9 «Запаси» спільний для означених категорій «виробничі запаси» і «матеріальні запаси» елемент «запаси» перетворився у самостійний термін, що за своїм змістом дещо ширший як за поняття виробничі запаси так і за матеріальні ресурси.

2. В практиці бухгалтерського обліку поняття «запаси» розглядається як матеріальні запаси або матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб.

3. У результаті дослідження нормативно–правової бази обліку запасів встановлено, що в умовах різного тлумачення сутності окремих господарських операцій фінансовим і податковим обліком застосування окремих можливостей, наданих національними положеннями (стандартами) щодо організації та методики обліку запасів на підприємствах не має достатньої ефективності. Наприклад, у фінансовому обліку вартість вибуття запасів унаслідок неможливості визнання їх активами відображається у витратах підприємства, а у податковому обліку – не впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток.

4. Базовим елементом побудови системи обліку виробничих запасів є їх відповідна та правильна класифікація. У вітчизняній та закордонній сучасній економічній літературі запаси підприємства пропонується групувати: за призначенням та роллю відповідних видів запасів на різних стадіях операційного циклу підприємства; за сферою діяльності відповідного господарюючого суб'єкта; за технічними ознаками; за формами існування запасів; за видом діяльності господарюючого суб'єкта.

5. Для ефективно організації синтетичного обліку виробничих запасів, на нашу думку, доцільно застосовувати їх класифікацію залежно від призначення та ролі їх окремих видів на різних стадіях операційного циклу підприємства.

6. Аналітичний облік виробничих запасів необхідно будувати на класифікації запасів за відповідними технічними ознаками (група, сорт, найменування, вид, тип, рівень готовності до використання у виробництві). Інші класифікаційні ознаки запасів (виробничих запасів), на нашу думку, є не зовсім придатними для відповідних цілей бухгалтерського обліку, оскільки недостатньо деталізовані, особливо це може бути актуальним для сільськогосподарських підприємств.

7. Для обліку виробничих запасів підприємства використовують активні рахунки класу 2, передбачені для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству предметів праці, призначених для обробки, переробки, використання у виробництві та для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство відносить до малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Матеріальні цінності, що прийняті підприємством на відповідальне зберігання, переробку (давальницька сировина), комісію, обліковуються на рахунках класу 0 «Позабалансові рахунки».

8. Наказом про облікову політику ТОВ «Божківський комбікормовий завод» при відпуску запасів у виробництво, продажу чи іншому вибутті встановлено їх оцінку за одним з методів: за середньозваженою собівартістю чи за цінами продажу.

9. Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» інформація про виробничі запаси розкривається у статті 1101 Звіту про фінансовий стан.

У Примітках до фінансової звітності у розділі VIII «Запаси» наводиться інформація про: методи оцінки запасів; балансову вартість запасів у розрізі окремих класифікаційних груп; балансову вартість запасів, які відображені за чистою вартістю реалізації; балансову вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, в заставу; суму збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведена оцінка запасів відповідно до п. 28 П(С)БО 9.

10. За період 2015 – 2017 рр. відбулося зростання загальної суми виробничих запасів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» на 324 тис. грн, або на 56,8 %. Зокрема за даний період відбулося збільшення вартості сировини і матеріалів – на 300 тис. грн (у 2,4 рази), запасних частин на 92 тис. грн (46,5 %), а також малоцінних та швидкозношуваних предметів – на 9 тис. грн (31,0 %). В той же час серед виробничих вартість запасів палива скоротилося на 79 тис. грн, що склало 59,0 %, а будівельних матеріалів – на 8 тис. грн, що склало 72,7 %.

12. Матеріаломісткість продукції є узагальнюючим вартісним показником і визначається як співвідношення суми матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції і показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню виготовленої продукції. Тобто в ТОВ «Божківський комбікормовий завод» в 2015 р. на 1 грн виробленої продукції припадало 0,10 грн матеріальних затрат, в 2016 р. – 0,12 грн, а в 2017 р. – 0,10 грн. Така динаміка характеризує збереження рівня ефективності використання виробничих запасів досліджуваного суб'єкта господарювання.

Важливим напрямом підвищення ефективності використання виробничих запасів підприємства є відповідне раціональне та обґрунтоване використання матеріальних ресурсів суб'єкта господарювання, зниження рівня матеріаломісткості продукції. Для цього є різні шляхи, до головних з яких слід віднести:

- економічно обґрунтований та виважений вибір сировини ресурсів виробництва;
- підвищення рівня коефіцієнта використання матеріалів та ресурсів;
- комплексне використання як сировини так і відходів основного виробництва для потреб підприємства чи більш глибокої переробки;
- підвищення якості використовуваної сировини, матеріалів та готової продукції;
- заходи з удосконалення виробничих та технологічних процесів;
- впровадження (за наявності) нової більш прогресивної технології;
- застосування різноманітних соціально-економічних стимулів поліпшення якості використання матеріально-технічних ресурсів.

З метою вдосконалення процесу обліку виробничих запасів та при вирішенні питання підвищення достовірності оцінки (вартості) при оприбуткуванні виробничих запасів усі витрати, що передбачені в ПСБО 9 «Запаси», крім сум, що були сплачені постачальникам, ми пропонуємо розмежувати на транспортні та заготівельно-складські витрати та доповнити їх класифікацію іншими витратами, що не були передбачені стандартом, але пов'язаними із придбанням чи зберіганням відповідних активів та виникають в процесі господарської діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Зацепя В. О. Теоретичний зміст категорії запаси / Зацепя В. О., Кулик М. В. // Збірник доповідей науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по напрямках підготовки (спеціальностях) [«Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю»], випуск 5, 2018 р. – Полтава : ПДАА, 2018. – 123 с.

2. Зацепя В. О. Запаси підприємства як складова оборотного капіталу» / Зацепя В. О., Кулик М. В. // Збірник наукових праць за результатами наукової роботи факультету обліку та фінансів [«Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу»]. – Вип. 18. Том 2. – Полтава, 2018. – 134 с.

Анотація

Зацепя В. О. Методика обліку і аналіз наявності та використання виробничих запасів. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти магістр за освітньо-професійною програмою Облік і оподаткування спеціальності 071 Облік і оподаткування». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

Проаналізовано структуру оборотних активів та виробничих запасів

підприємства та джерел їх формування, здійснено оцінку ефективності використання виробничих запасів підприємства, визначено шляхи підвищення рівня ефективності їх використання.

Здійснено оцінку документального забезпечення обліку виробничих запасів, охарактеризовано процес синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів, вивчено досвід автоматизації обліку виробничих запасів в умовах конкретного підприємства.

Здійснено всебічну оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства, проаналізовано його майновий стан та рівень фінансової стійкості та ліквідності. Здійснено характеристику його облікової політики.

Досліджено теоретичні аспекти обліку виробничих запасів, охарактеризовано основні методичні підходи до оцінки руху та ефективності виробничих запасів як складової оборотних активів підприємства, досліджено нормативне та інформаційне забезпечення обліку виробничих запасів підприємства.

Ключові слова: запаси, виробничі запаси, матеріальні ресурси, матеріальні цінності, оборотні активи, ефективність.

Summary

Zatsepa V. O. The method of accounting and analysis of the availability and use of inventories. - The manuscript.

Graduate work for obtaining a higher education Master's degree in educational and professional program Accounting and taxation of specialty 071 «Accounting and taxation». - Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2018.

The structure of current assets and production resources of the enterprise and sources of their formation are analyzed, the estimation of efficiency of the use of industrial stocks of the enterprise is carried out, ways of increase of the level of efficiency of their use are determined.

An estimation of documentary accounting of inventories was made, the process of synthetic and analytical accounting of inventories was characterized, the experience of automation of inventory accounting in the conditions of a particular enterprise was studied.

A comprehensive assessment of the financial condition of the investigated enterprise was carried out, its property status and level of financial stability and liquidity were analyzed. A description of his accounting policy has been made.

The theoretical aspects of inventory accounting are researched, the main methodical approaches to the estimation of movement and efficiency of industrial stocks as a component of working assets of the enterprise are described, and the normative and informational support of the accounting of inventory of the enterprise is investigated.

Key words: stocks, production stocks, material resources, tangible assets, current assets, efficiency.